

پیامدهای فرهنگی و اجتماعی
موفقیت ورزش های گروهی؛
تاکیدی بر تیم ملی والیبال

گزارش راهبردی

行

گزارش راهبردی

پیامدهای فرهنگی
و اجتماعی موفقیت
ورزش های گروهی؛
تأکیدی بر تیم ملی والیبال

پیامدهای فرهنگی و اجتماعی موفقیت ورزش‌های گروهی؛

تأکیدی بر تیم ملی والیبال

کاری از: مرکز مطالعات راهبردی تربیت اسلامی

تهیه کننده: معاونت پژوهش و نشر

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: خرداد ۱۳۹۵

طراحی جلد: قاسم رستم‌پور

صفحه آرایشی: مجید انجیرانی

ویراستار: زهرا فتحی

آدرس: تهران، بزرگراه شهید باقری، بزرگراه رسالت شرق، خیابان رشید،

خیابان نوکار (۱۵۴)، خیابان شهیدان صادقی ۱۱۳، پلاک ۱۱۲

کدپستی: ۱۶۵۱۶۷۴۱۱۱

تلفن: ۷۶۷۰۲۴۴۵ _ ۷۶۷۰۲۴۵۹

نمابر: ۷۶۷۰۲۴۶۱

سامانه پیامکی: ۵۰۰۰۲۹۱۹۱۸

تارنما: <http://tarbiateslami.com>

پست الکترونیکی: research@tarbiateslami.com

حق چاپ برای مرکز محفوظ است.

پیشگفتار

مرکز مطالعات راهبردی تربیت اسلامی به عنوان یک نهاد تربیتی پیشرو، پیش‌برنده و الگو، بخشی از اتاق فکر تربیت اسلامی کشور است که با رویکرد تولید اندیشه و الگوسازی و با اولویت شجره طیبه صالحین فعالیت می‌کند و بر آن است تا با جذب افراد متعهد (مؤمن جهادی) و متخصص (دانشگاهی و حوزوی) و توانمندسازی و به‌کارگیری مؤثر ایشان در حوزه‌های مختلف تربیت اسلامی و ایجاد منظومه‌ای متشکل از مجموعه‌های متنوع آموزشی، پژوهشی و الگوسازی، نقش بسزایی را در تحقق آرمان‌های بلند انقلاب اسلامی ایفا نموده و به بازوی فکری نظام مقدس جمهوری اسلامی در حوزه تربیت نیروی تراز انقلاب اسلامی تبدیل گردد.

پژوهش پیش رو تلاشی است در راستای تحقق اهداف این مرکز، که با همکاری پژوهشگران و صاحب‌نظران و در راستای نقشه علمی مرکز آماده و تولید شده است، از این رو مدیریت پژوهش و نشر نیز می‌کوشد تا با پشتیبانی و حمایت از پژوهشگران و فعالان حیطه‌های مرتبط در مسیر رفع نیازهای پژوهشی و کاربردی انقلابی اسلامی گام بردارد.

معاونت پژوهش و نشر
مرکز مطالعات راهبردی تربیت اسلامی

فهرست

- چکیده ۹
- مقدمه ۱۱
- اوج گرفتن غرور ملی پس از موفقیت‌های اخیر ۱۱
- تحلیل‌های مختلف درباره علت موفقیت ایران در والیبال ۱۲
- برنامه‌های بلندمدت فدراسیون والیبال ۱۳
- پیاپی‌سازی تفکر حرفه‌ای در ورزش ۱۳
- نقش ویژه به کارگیری مربیان خارجی ۱۴
- بهره‌گیری از مجموعه سرمایه‌های اجتماعی ۱۴
- اولین موفقیت ایران در یک ورزش گروهی ۱۴
- قد علم کردن در برابر ورزش اول ۱۵
- آیا والیبال می‌تواند فوتبال را کنار بزند؟ ۱۶
- جشن و پای‌کوبی مردم پس از پیروزی‌های تیم ملی ۱۷
- بهره‌گیری تبلیغاتی جنبه معارض از پیروزی‌ها ۱۸
- حضور ایرانیان مهاجر در ورزشگاه‌های خارجی ۱۹
- مسئله ورود زنان به ورزشگاه‌ها ۲۰
- رشد چشمگیر گردش مالی والیبال ایران ۲۱
- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۲۳
- راهکارهای پیشنهادی ۲۵

چکیده

تیم ملی والیبال به عنوان موفق‌ترین ورزش گروهی ایران مورد اقبال گستردهٔ جوانان و نوجوانان ایرانی قرار گرفته است و در طول ایام قبل و بعد از مسابقات این تیم، موج گستردهٔ احساسات میهن دوستانه در فضای مجازی و کوچه و بازار فراگیر می‌شود. در همین جهت تفسیرها و تحلیل‌های مختلفی دربارهٔ علل موفقیت تیم ملی والیبال در فضای عمومی مطرح می‌شود که فارغ از ارزش فنی و تخصصی، ارزش گفتمانی برای گروه‌ها و جریان‌های سیاسی و فرهنگی کشور دارد. حداقل چهار تحلیل در این زمینه وجود دارد:

- ۱- برنامه‌های بلندمدت فدراسیون والیبال ۲- پیاده‌سازی تفکر حرفه‌ای در ورزش ۳- نقش ویژهٔ به کارگیری مربیان خارجی ۴- بهره‌گیری از مجموعهٔ سرمایه‌های اجتماعی.

والیبال، پرافتخارترین ورزش گروهی در تاریخ ورزش کشور است و یکی از مهم‌ترین پیامدهای موفقیت والیبال ایران در سطح اول جهانی، اوج‌گیری فضای فوتبال‌گریزی در میان ورزش دوستان بوده است. در واقع مقایسهٔ فوتبال با والیبال، قیاس مع الفارق است؛ زیرا یکی در عین ورزش و بازی بودن، وجههٔ صنعتی و تجاری نیز دارد و دیگری از وجوه اخیر به تمامی برخوردار نیست.

در طول سال‌های گذشته مجموعهٔ گسترده‌ای از تجمعات مردمی با محوریت جشن و پای‌کوبی پس از مسابقات ملی در شهرهای مختلف شکل می‌گیرد و مسابقات متعدد تیم ملی والیبال (در مقایسه با فوتبال) که بیشتر مواقع نیز با پیروزی همراه است، بر تعداد این تجمعات به طور چشمگیری افزوده است. در

جریان مسابقات والیبال، جریان معارض انقلاب تلاش می‌کند تا خود را همراه و هم‌سو با احساسات پرشور و عمیق مردمی نشان داده و از پیروزی‌های تیم ملی حداکثر بهره‌برداری تبلیغاتی را داشته باشد.

ایرانیان خارج از کشور که به دنبال فرصتی برای به دور هم جمع شدن، بازیابی هویت ایرانی خود و حتی اعتراضی سیاسی علیه نظام هستند، در مسابقات والیبال حضور گسترده‌ای پیدا می‌کنند. در واقع یکی از جدیدترین مصادیق جنگ نرم در زمینه حقوق زنان، بحث ورود زنان به سالن‌های والیبال است که به صورت جدی درباره آن فضا سازی شده و همزمان با برگزاری مسابقات والیبال در ایران، این موضوع مطرح می‌شود.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که گردش مالی والیبال در ایران بسیار قابل توجه بوده و در طول دو سال اخیر پس از ورود ایران به لیگ جهانی، با رشد چشمگیری نیز مواجه شده است. در واقع وضعیت والیبال‌یست‌های ایران در مقایسه با ورزشکاران خارجی این عرصه بسیار مناسب است.

مقدمه

در طول چند سال گذشته تیم ملی والیبال ایران موفقیت‌های متعددی در عرصهٔ بین‌المللی کسب نموده که پیرامون آن نیز پدیده‌های مختلفی شکل گرفته است. به دست آوردن مقام چهارمی در لیگ جهانی، کسب مقام ششم و بالاتر قرار گرفتن از تیم آمریکا در قهرمانی جهان و لهستان و قهرمان شدن برای اولین بار در تاریخ بازی‌های آسیایی کره، بخشی از افتخاراتی بود که تیم ملی ایران در سال‌های گذشته کسب نموده است؛ نتایجی که تا ۵ سال پیش یک آرزو بود. در واقع موفقیت‌های بی‌نظیر تیم ملی والیبال سبب شد تا اقبال گسترده‌ای از سوی مردم به این ورزش مشاهده شود و در فضای رسانه‌ای کشور نیز اخبار این ورزش در صدر اخبار قرار گیرد. بسیاری از کارشناسان معتقد هستند که والیبال توانسته است در برابر ورزش اول کشور، یعنی فوتبال، قد علم کند و در میان ورزش دوستان نیز محبوبیت چشمگیری یافته است. در این گزارش تلاش می‌شود تا ابعاد و پیامدهای فرهنگی و اجتماعی موفقیت‌های تیم ملی والیبال ایران مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد و فرصت‌ها و تهدیدهای نوظهور این عرصه معرفی شود.

اوج گرفتن غرور ملی پس از موفقیت‌های اخیر

ورزش می‌تواند روشی مؤثر برای ایجاد و تقویت میهن‌دوستی و غرور ملی در جامعه باشد. در واقع به کمک ورزش محیطی ایجاد می‌شود که در آن مردم با هم متحد شده و برای رسیدن به یک

هدف واحد تلاش می‌کنند. در واقع ورزش تصویر مثبتی از یک ملت در جوامع بین‌المللی می‌سازد. تحقیقات مختلف نیز نشان داده است که ورزش موجب افزایش افتخار، غرور ملی و افزایش انسجام در هویت ملی می‌شود. البته ورزش ممکن است که احساسات وطن‌پرستانه نیز ایجاد کند. به طور کلی ورزش می‌تواند نقش اساسی در شکل‌گیری هویت اجتماعی و برقراری صلح داشته باشد. یکی از اصلی‌ترین پیامدهای موفقیت ملی پوشان والیبال ایران در مسابقات بین‌المللی، اوج‌گیری احساس غرور و افتخار به میهن است. در واقع تیم ملی والیبال به عنوان موفق‌ترین ورزش گروهی ایران مورد اقبال گسترده جوانان و نوجوانان ایرانی قرار گرفته است و در طول ایام قبل و بعد از مسابقات این تیم، موج گسترده احساسات میهن‌دوستانه در فضای مجازی و کوچه و بازار فراگیر می‌شود. این پدیده به خصوص پس از ضعف و شکست‌های متمادی تیم ملی فوتبال، بسیار شیرین و مرهمی برای اذهان عمومی بوده است. در چنین شرایطی زمینه لازم برای تقویت و یا جهت‌دهی این احساس عمومی، در فضای رسانه‌ای به خوبی فراهم است که باید با رعایت اصول رسانه‌ای و پرهیز از شعارزدگی، از این فرصت فرهنگی و اجتماعی بهره برد.

تحلیل‌های مختلف درباره علت موفقیت ایران در والیبال

در این چند سال اخیر که تیم ملی والیبال با موفقیت‌هایی در عرصه بین‌المللی مواجه شده است، تفسیرها و تحلیل‌های مختلفی درباره این موضوع در فضای عمومی مطرح می‌شود که فارغ از ارزش فنی و تخصصی، برای گروه‌ها و جریان‌های سیاسی و فرهنگی کشور، ارزش‌گفتمانی نیز دارد. شناخت این تحلیل‌ها از این جهت اهمیت دارد که می‌تواند به دیگر عرصه‌های ورزشی و حتی

دیگر عرصه‌های اجرایی و مدیریتی کشور نیز تسری داده شود. در این بخش تلاش می‌شود تا بر مهم‌ترین رویکردهای مطرح شده در فضای عمومی کشور، دربارهٔ علت موفقیت تیم ملی والیبال ایران مروری داشته باشیم.

باید دقت کرد که رویکردهای مذکور مرز ظریفی با یکدیگر داشته و منافعی هم نیز نیستند و بعضاً به شکلی مشترک و یا ترکیبی مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند. مسلم این است که جریان‌های سیاسی، فرهنگی و ورزشی از موضوع موفقیت تیم ملی والیبال تحلیل‌هایی ارائه می‌دهند که به دلیل اقبال ویژهٔ مردم به این موضوع، می‌تواند پیامدهای مهمی بر رویکرد و گفتمان حاکم بر توسعهٔ کشور داشته باشد. در این میان نقش رسانه‌های جبههٔ انقلاب در ارائهٔ تحلیل و تفاسیر مختلف در این زمینه، بسیار حائز اهمیت است، زیرا این تحلیل‌ها و تفاسیر در صورت برخورداری از عمق و دقت کافی می‌توانند در فضای عمومی مطرح شده و بر شکل‌گیری گفتمان در این زمینه تأثیر بگذارند.

برنامه‌های بلندمدت فدراسیون والیبال

طبق این دیدگاه، فدراسیون والیبال به دلیل تغییرات محدود مدیریتی و توجه ویژه به تیم‌های پایهٔ نوجوانان و جوانان و برنامه‌ریزی‌های درازمدت فدراسیون از چند دههٔ پیش، به این نتیجه دست یافته است. در قالب این تحلیل، نقش مدیرانی چون یزدانی خرم پرنگ شده و تأکید می‌شود که در طول ۲۰ سال، تنها دو رئیس فدراسیون در والیبال حضور داشته‌اند.

پیاده‌سازی تفکر حرفه‌ای در ورزش

طبق این دیدگاه تیم ملی والیبال از آن جهت که بر اساس یک تفکر حرفه‌ای پیش آمده، موفق شده است؛ به عبارت دیگر مسائلی از قبیل تمرین‌های دقیق، مسابقات تدارکاتی و اردوهای مناسب این نتیجه را به همراه داشته است. در قالب این تحلیل، نقش مدیران نادیده انگاشته نشده، اما بر آن تأکید نیز نشده است.

نقش ویژه به کارگیری مربیان خارجی

در قالب این تحلیل، بر نقش مربیانی چون ولاسکو و کواچ تأکید می‌شود که این رویکرد همان ایده تفکر حرفه‌ای را به شکلی ویژه در زمینه مربی پیگیری کرده و مدعی می‌شود که موفقیت ویژه تیم ملی والیبال ایران با به کارگیری مربیان سطح اول جهانی گره خورده است. این ایده در قالبی مشابه درباره تیم ملی فوتبال و نقش کارلوس کیروش نیز پیگیری می‌شود. در واقع از این قبیل تحلیل‌ها در فضای عمومی و در میان ورزش دوستان، حامیان زیادی نیز دارد که توسط رسانه‌های جبهه معارض نیز به شکل ویژه‌ای مورد تبلیغ قرار می‌گیرد.

بهره‌گیری از مجموعه سرمایه‌های اجتماعی

این رویکرد مسئله را به یک فرد، مدیر، سرمربی و حتی بازیکنان معطوف نمی‌کند و یا به دلایلی نمی‌خواهد بر روی یکی از این عوامل دست بگذارد. در واقع معتقد است که مجموعه عملکرد تیمی و یکی بودن همه این افراد در طول بیست سال حرکت به سوی رشد و توسعه والیبال، کار را به اینجا رسانده است. در واقع استفاده صحیح از پتانسیل‌های نیروهای انسانی و سرمایه‌های موجود، به این موفقیت منتهی شده است.

اولین موفقیت ایران در یک ورزش گروهی

والیبال یکی از پرافتخارترین ورزش‌های گروهی در تاریخ ورزش کشور است و ورزش‌های گروهی ایران نیز تاکنون چنین افتخاراتی را کسب نکرده بود. برخلاف موفقیت ایران در ورزش‌هایی مانند کشتی، تکواندو، وزنه‌برداری و کاراته در سطوح اول جهانی، این بار والیبال به عنوان یک ورزش گروهی در سطح اول جهانی مطرح شده است. در طول سال‌های گذشته برخی از تحلیل‌گران اجتماعی علت عدم موفقیت در این زمینه را روحیه خودپرستی (اگوئیسم) ایرانیان

می‌دانستند که در تمامی امور گروهی نمی‌توانند با یکدیگر همکاری و مشارکت داشته باشند. در واقع در ورزش‌های گروهی روابط اجتماعی، تعهد، انگیزه و مشورت در سطح بالایی شکل می‌گیرد که نه تنها پیامدهای مثبت آن از ورزش‌های فردی بیشتر است، بلکه برای بینندگان و تماشاچیان آن ورزش نیز جذاب‌تر است. تماشای یک ورزش گروهی برای افراد می‌تواند جذابیت دراماتیک و حس جمعی بیشتری را به همراه آورد که امکان تحقق آن در ورزش‌هایی از قبیل کشتی و وزنه‌برداری کمتر وجود دارد.

قد علم کردن در برابر ورزش اول

یکی از مهم‌ترین پیامدهای موفقیت والیبال ایران در سطح اول جهانی، اوج‌گیری فضای فوتبال‌گریزی در میان ورزش‌دوستان بوده است. در همین رابطه نیز برخی از گروه‌های فعال در شبکه‌های اجتماعی، کسب نتیجه ضعیف تیم ملی فوتبال در مقابل ترکمنستان و دیدارهای مختلف را دستمایه نقد قرار داده و والیبال را رشته‌ای برای نهادینه کردن به عنوان یک ورزش ملی می‌دانند. در واقع عده‌ای از فعالان شبکه‌های اجتماعی، پرداخت پول‌های هنگفت و میلیاردي به بازیکنان را عامل افت فوتبال دانسته و از این رو بازیکنان والیبال را نماد بازیکنان مردمی می‌دانند. شکست دو تیم قهرمان جهان و قهرمان المپیک در تهران، شدت این فوتبال‌گریزی را در شبکه‌های اجتماعی بیشتر کرده است و فعالان شبکه‌های اجتماعی نیز خواستار توجه بیشتر رسانه‌ها به والیبال و پرهیز از بزرگنمایی فوتبال‌بست‌ها شده‌اند.

این‌که ورزش اول کشور فوتبال یا کشتی و یا والیبال باشد تا اندازه زیادی به میزان موفقیت آن ورزش به خصوص در عرصه‌های جهانی بستگی دارد، اما نقش رسانه‌ها و میزان پوشش مسابقات آن در تلویزیون در برجسته شدن یک ورزش، نقش چشمگیری دارد.

در اینجا است که نقش سیاست‌گذاران فرهنگی و رسانه‌ای کشور پررنگ می‌شود. در واقع مسئولان فرهنگی کشور اگر به این نتیجه رسیده باشند که فوتبال و پدیده‌های جانبی آن به یک تهدید اجتماعی و فرهنگی بدل شده‌اند، یکی از راه‌حل‌های این موضوع را جایگزینی آن با ورزش موفق والیبال می‌دانند. هرچند باید دقت داشت که گاهی پرداختن بیش از حد رسانه‌ها به فوتبال، مخاطبان را دچار تضاد نیز می‌کند، زیرا در صورت افراط بیش از حد و ایجاد امید نامعقول به قهرمانی با شکست‌های بعدی، می‌تواند به سرخوردگی تماشاگران منجر شود.

آیا والیبال می‌تواند فوتبال را کنار بزند؟

در این‌که والیبال و فوتبال هر دو ورزش‌هایی هستند که به صورت تیمی و گروهی بازی می‌شوند و یکی حاصل مهارت پا و توپ و دیگری مهارت دست و توپ است، بحثی نیست و طبعاً در این زمینه‌ها اشتراک دارند، اما باید گفت که فوتبال به یک صنعت و تجارت بدل شده و رازگردش‌های مالی هنگفت در آن نیز همین ویژگی است. در فوتبال ارزش افزوده تولید می‌شود که در واقع یک فرآیند مبتنی بر خط تولید به حساب می‌آید. به همین دلیل است که برای توریسم و گردشگری نیز از اصطلاح «صنعت» استفاده می‌شود، زیرا امکان تولید ارزش افزوده و کسب درآمد از آن وجود دارد. با این نگاه مقایسه فوتبال با والیبال، قیاس مع‌الفارق است؛ زیرا یکی در عین ورزش و بازی بودن وجهه صنعتی و تجاری دارد و دیگری به تمامی از وجوه اخیر برخوردار نیست. فوتبال از جاذبه جادویی‌ای برخوردار است که به لحاظ فلسفی می‌توان آن را امری پوچ و در عین حال لذت‌بخش دانست که برای کسی که در تمام عمر خود یک بار هم آن را تجربه نکرده، می‌تواند جذاب باشد. در حالی که والیبال در بهترین حالت، یک ورزش و بازی دسته‌جمعی است

که غیر ورزشکاران و نهایتاً غیر ورزش دوستان را جذب نمی‌کند. شاید گفته شود با توجه رسانه‌ای و پرداختن به ستاره‌های این ورزش، می‌توان بازیکنان والیبالی را نیز مطرح کرد؛ در واقع همان اتفاقی که برای تیم ملی والیبالی ما رخ داده و اکنون بازیکنان آن را می‌شناسیم و دوست داریم. با این همه باز هم والیبالی نمی‌تواند جای فوتبال را بگیرد، زیرا قدرت شادی‌افزایی و نشاط‌بخشی فوتبال را ندارد.

جشن و پای‌کوبی مردم پس از پیروزی‌های تیم ملی

در طول سال‌های گذشته به خصوص پس از صعود تیم ملی فوتبال به جام جهانی در خرداد سال ۱۳۹۲ (اگرچه پیش از آن نیز به صورت پراکنده وجود داشت)، مجموعه‌گسترده‌ای از تجمعات مردمی با محوریت جشن و پای‌کوبی پس از مسابقات ملی در شهرهای مختلف شکل می‌گیرد که این تجمعات بارها و بارها به مناسبت‌های مختلف ورزشی تکرار می‌شود و به یک پدیده رایج و مرسوم فرهنگی تبدیل شده است. این پدیده در نقاط آغاز خود با واکنش‌های انتقادی نیروهای دغدغه‌مند و بعضاً نیروی انتظامی و از سوی دیگر با تحلیل‌های رسانه‌ای جریان لیبرال مبنی بر خلأ شادی و نشاط در جامعه ایران همراه شد. این دو نوع واکنش سبب شد تا این پدیده که بعضاً با ناهنجاری‌های اخلاقی نیز همراه است، یک جنبه پرننگ انتقادی و اعتراضی علیه نظام پیدا کند. لذا این قبیل شادی‌ها مورد توجه ویژه جبهه رسانه معارض انقلاب قرار گرفته و به طور ویژه پوشش داده می‌شود.

مسابقات متعدد تیم ملی والیبالی (در مقایسه با فوتبال) که بیشتر مواقع نیز با پیروزی همراه است، بر تعداد این تجمعات به طور چشمگیری افزوده است و تقریباً هر هفته بهانه لازم برای رقص و پای‌کوبی طیف خاصی را فراهم می‌کند. لذا توجه به ابعاد این پدیده و برخورد مناسب و حکیمانه با آن، به یک نیاز جدید فرهنگی بدل شده است. هرچند که این کارناوال‌های شادی سیاسی نیست،

اما رهاسازی و یا برخورد تند با آن، می‌تواند پیامدهای فرهنگی و سیاسی عمیقی به همراه داشته باشد و یکی از اقداماتی که می‌تواند به تغییر هویت و رنگ و بوی این پدیده منتهی شود، حضور نیروهای انقلابی با نمادهای ملی و مذهبی است. در واقع مجموعه‌های مردمی وابسته و دل‌بسته به نظام باید تلاش خود را برای جهت‌دهی آرام این تجمعات آغاز کنند و در عین حال از برخورد سلبی با ناهنجاری‌های موجود بپرهیزند. در واقع باید دقت داشت که حضور نیروهای مردمی انقلاب در صحنه نیازمند رعایت ظرافت‌های ویژه‌ای است که در صورت عدم رعایت آن، می‌تواند به تشدید ابعاد سیاسی و پیچیده‌تر شدن این پدیده منتهی شود.

بهره‌گیری تبلیغاتی جبهه معارض از پیروزی‌ها

پدیده‌های ورزشی همواره مورد بهره‌برداری گروه‌های سیاسی قرار می‌گرفته است. حال در این میان استفاده جریان‌های لیبرال از این موضوع، بیش از سایر گروه‌ها بوده است، زیرا ورزش حرفه‌ای زائیده سرمایه‌داری است و این جریان در زمینه طرح شعارهای مردم‌گرا و عامه‌پسند پیشرو بوده است. در سال‌های اخیر به خصوص گروه‌ها و شخصیت‌های سیاسی جبهه معارض، همواره از مسابقات ورزشی و پیروزی‌های ملی پوشان ایرانی نهایت بهره‌گیری را داشته‌اند. چنان‌که در جریان جام جهانی اخیر فوتبال، شبکه‌های ماهواره‌ای، پایگاه‌های اینترنتی و صفحات اجتماعی مربوط به این جریان، پوشش گسترده‌ای از حضور ایران در این جام جهانی را داشتند و تلاش نمودند تا خود را با احساسات عمیق مردمی در حمایت از تیم ملی پیوند بزنند.

در جریان مسابقات والیبال که به لحاظ سطح و تعداد مسابقات بالاتر و بیشتر از مسابقات فوتبال است، این جریان سیاسی تلاش می‌کند تا خود را همراه و همسو با احساسات پرشور و عمیق

مردمی نشان داده و از پیروزی‌های تیم ملی بیشترین بهره‌برداری تبلیغاتی را داشته باشد. به عنوان مثال حجم بالای پیام‌های تبریک شخصیت‌های معاند و معارض انقلاب پس از پیروزی ملی پوشان والیبال ایران در همین راستا قابل تحلیل است. این در حالی است که اکثر مسئولان نظام اعم از دولت و حاکمیت، نسبت به این پیروزی‌ها بی‌تفاوت هستند و این بی‌تفاوتی‌ها به حدی زیاد بوده است که حضور معدود آن‌ها در ورزشگاه‌ها و مسابقات ورزشی با واکنش تند و حتی شعارهای اعتراضی تماشاگران مواجه می‌شود.

حضور ایرانیان مهاجر در ورزشگاه‌های خارجی

اگرچه تردیدهایی درباره‌ی این آمار وجود دارد، اما براساس اظهارات مسئولان، پنج تا شش میلیون ایرانی خارج از کشور زندگی می‌کنند. در واقع حجم زیاد ایرانیان خارج از کشور در کنار تهدیدها و بعضاً فرصت‌های متعددی که برای کشور به همراه دارد، در مسابقات ورزشی تیم‌های ملی در بیرون از مرزها ظهور و بروز خود را نشان می‌دهد. آن چنان‌که در مسابقات فوتبال جام ملت‌های آسیا ۲۰۱۵ (دی و بهمن ۱۳۹۳) حجم بالای ایرانیان در ورزشگاه‌ها، برای همگان تعجب‌برانگیز بود. طبیعی است که بخش زیادی از ایرانیان خارج از کشور، شئون اسلامی و پوشش مرسوم در داخل کشور را رعایت نمی‌کنند که این موضوع سبب شده تا بخش مسابقات ورزشی تیم‌های ملی در صدا و سیما به یک مشکل اساسی بدل شود. تا جایی که نخستین حضور والیبال ایران در لیگ جهانی، علاوه بر شگفتی‌سازی‌های ورزشی، از قبیل پیروزی ایران بر ابرقدرتان ورزش والیبال جهان (مانند ایتالیا و کوبا)، از این نظر سوژه رسانه‌ها شد که پخش زنده‌ی آن از سوی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران به یک چالش تبدیل شده بود.

ایرانیان خارج از کشور که به دنبال فرصتی برای به دور هم جمع شدن، بازیابی هویت ایرانی خود و حتی اعتراضی سیاسی علیه نظام هستند، در مسابقات والیبال حضور گسترده‌ای پیدا می‌کنند. برخی از این افراد پلاک کاردها و پرچم‌های سیاسی‌ای به همراه دارند که بعضاً توسط گروهک‌های معاند در ورزشگاه توزیع شده است. به همین دلیل نیز پخش مسابقات ورزشی به صورت زنده همیشه یکی از چالش‌های تلویزیون بوده است. اینکه این گزارش از یک حادثه ورزشی صورت می‌گیرد که در حضور صدها و گاه هزاران نفر تماشاگر و ورزشکار رخ می‌دهد، ممکن است که هر یک از اجزای این گزارش، از ورزشکاران و مربیان و داوران گرفته تا تماشاگران معمولی دست به انجام حرکتی بزنند که پخش آن برای صاحبان رسانه خوشایند نیست.

در پخش زنده مسابقات ورزشی، مدیران رسانه می‌توانند با استفاده از ترفندهایی چون بازپخش صحنه‌های برجسته مسابقه، حداکثر با هفت ثانیه تأخیر دست به سانسور برخی از صحنه‌ها بزنند، البته در گزارش ورزش‌هایی چون فوتبال با توجه به وضعیت ورزشگاه‌ها، فاصله تماشاگران با زمین مسابقه و ریتم مناسب بازی فوتبال، هفت ثانیه زمان قابل قبولی برای این کار است، اما وقتی صحبت از ورزش‌های داخل سالن، سرعتی و پرتحرک مانند والیبال به میان می‌آید، این کار فوق‌العاده دشوار می‌شود.

مرکز مطالعات راهبردی
تمدنیت‌اسلام

مسئله ورود زنان به ورزشگاه‌ها

در طول سالیان پس از انقلاب، همواره موضوع حقوق زنان در ایران یکی از محورهای اصلی جنگ نرم رسانه‌ای علیه نظام بوده است و این موضوع در قالب‌های مختلفی از قبیل حجاب، گشت ارشاد، خوانندگی زنان و ... پیگیری شده است، البته یکی از جدیدترین مصادیق آن ورود زنان به ورزشگاه‌ها است که به صورت جدی درباره آن فضاسازی می‌شود. اگر چه قبلاً زنان نیز مانند مردان بدون ممانعت خاصی می‌توانستند به اکثر سالن‌های ورزشی بروند و بازی‌ها را تماشا کنند، اما بعد از سال ۱۳۹۰ و همزمان با حضور تیم ملی والیبال در لیگ جهانی، محدودیت‌هایی در این باره به وجود آمد. یک سال پیش نیز غنچه قوامی شهروند ایرانی- بریتانیایی به سبب اینکه می‌خواستند وارد سالن شده و به تماشای مسابقه والیبال مردان بنشینند، بازداشت شده بود.

در خرداد ماه سال ۱۳۹۴، شهین‌دخت مولا وردی معاون رئیس‌جمهور ایران در امور زنان و خانواده، از رفع ممنوعیت ورود خانم‌ها به اماکن ورزشی خبر داد که این خبر بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های فارسی زبان و صدا و سیماي ملی ایران داشت. اما بلافاصله برخی از نیروهای دغدغه‌مند با انتشار بیانیه‌هایی و همچنین تجمع مقابل اماکن دولتی از جمله سازمان بازرسی کشور، خواستار ممنوعیت ورود خانم‌ها به سالن‌های مسابقه و خواستار برخورد مراجع قضایی در این باره شدند.

هم اکنون، یکی از اصلی‌ترین بهانه‌ها و ابزار فشار آنان، مسئله ممانعت از حضور زنان ایرانی در ورزشگاه‌ها است. از آنجا که چنین اقدامی با الزامات رسمی برگزاری مسابقات جهانی والیبال همخوانی ندارد، محافل ضد ایرانی می‌کوشند تا با برجسته‌سازی چنین ممانعتی، کار را به جایی برسانند که حکم محرومیت والیبال کشورمان از حضور در میدان‌ها جهانی صادر شود.

رشد چشمگیر گردش مالی والیبال ایران

پس از ناکامی‌های پی‌در پی تیم ملی فوتبال ایران، صرف هزینه‌های میلیاردی برای انعقاد قرارداد با بازیکنان و سرانجام ناامیدی از کسب موفقیت‌های جهانی، توجه مردم ایران به سوی تیم ملی والیبال جلب شد. این تیم که در حال حاضر برترین تیم آسیا به شمار می‌رود، در جدیدترین رده‌بندی جهانی در رده ۱۰ جهان قرار گرفته است. یکی از محورهای حمایت عمومی از والیبال‌یست‌ها نیز کم بودن دستمزد و بهتر بودن عملکرد آن‌ها در مقایسه با فوتبالی‌ها بوده است، اما بررسی‌ها نشان می‌دهد که گردش مالی والیبال در ایران بسیار قابل توجه بوده و در طول دو سال اخیر پس از ورود ایران به لیگ جهانی، با رشد چشمگیری مواجه شده است. گردش مالی لیگ والیبال ایران در سال ۹۲ معادل ۱۶ میلیارد تومان و مبلغ قراردادهای بازیکنان به طور میانگین بین ۵۰ تا ۷۰۰ میلیون تومان اعلام شده است. این در حالی است که طی دو سال گذشته میزان این قراردادها چند برابر شده است، اما سازمان لیگ فدراسیون والیبال بنا به دلایلی نامعلوم، تمایل به انتشار رقم قرارداد بازیکنان و مربیان داخلی ندارد.

بازار والیبال در ایران در قیاس با دیگر کشورها بسیار مناسب است و با توجه به پول خوبی که در لیگ ایران به والیبال‌یست‌های معروف و شناخته شده پرداخت می‌شود، رغبتی برای لژیونر شدن در میان جماعت توپ و تور دیده نمی‌شود. به گزارش ایران اکونومیست، سال گذشته لیگ ترکیه سعید معروف -بهترین پاسور ایران و آسیا- را می‌خواست و رقمی که برای این انتقال به وی پیشنهاد شده بود، مبلغ ۲۰۰ هزار دلار بود، اما پاسور ارومیه‌ای والیبال ایران به این پیشنهاد خوب مالی جواب رد داد، زیرا اکنون بیشتر از این مبلغ را در لیگ ایران می‌گیرد. در سراسر دنیا والیبال‌یست‌های حرفه‌ای کمتر از صد هزار دلار در سال درآمد دارند. بر اساس این گزارش، متوسط درآمد والیبال‌یست‌های اروپایی به ۶۹ هزار دلار در سال می‌رسد.

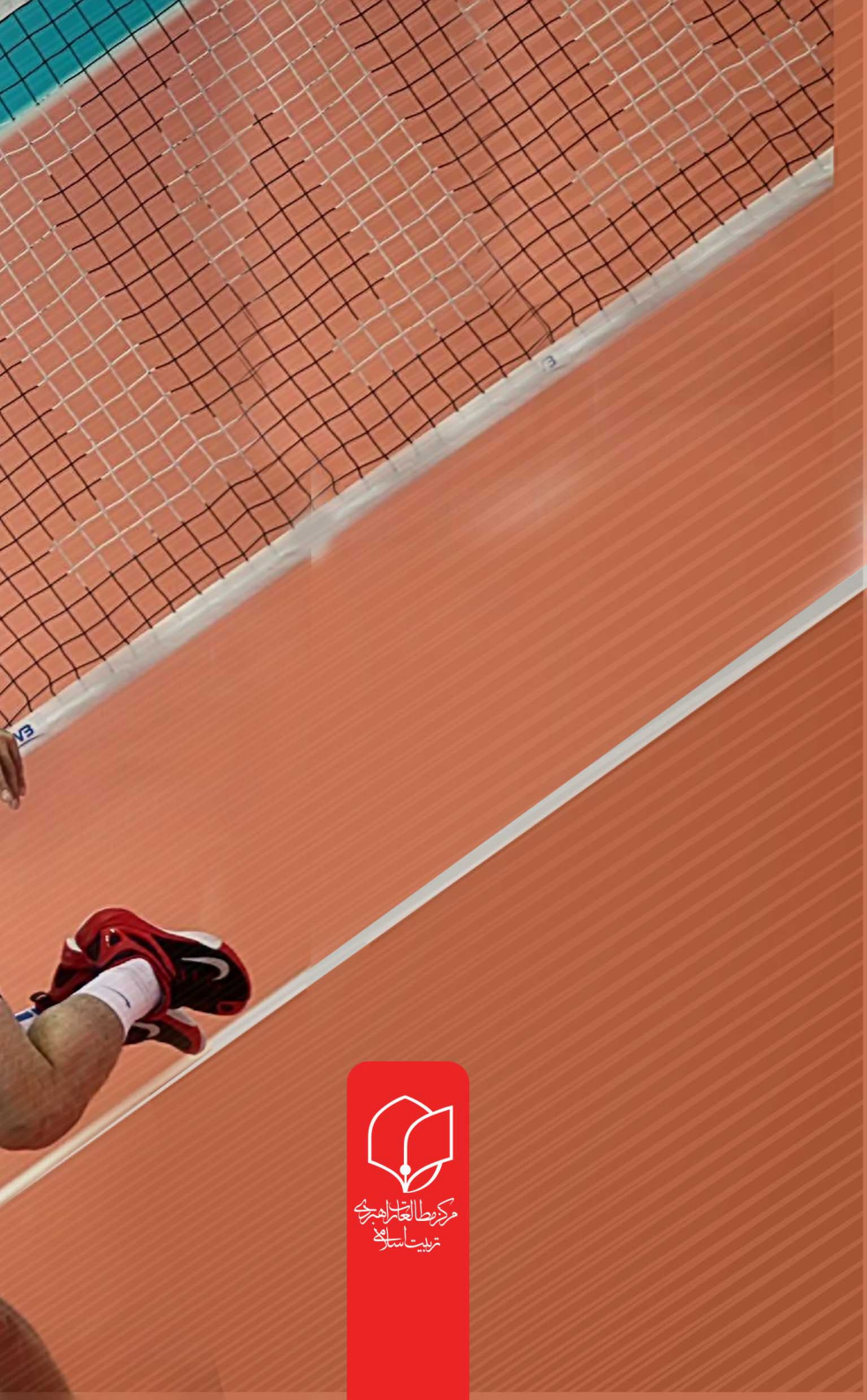
البته عدهٔ معدودی از والیبالیست‌های حرفه‌ای در ماه پیش از ده هزار دلار می‌گیرند. در واقع گران‌ترین بازیکن والیبال ایران برای فصل گذشته قرارداد ۷۰۰ میلیون تومانی منعقد کرده بود که گفته می‌شود رقم قرارداد این بازیکن معروف برای سال جدید، به یک میلیارد و ۲۰۰ میلیون تومان رسیده است. ارزان‌ترین بازیکنان لیگ والیبال نیز قراردادهای کمتر از ۵۰ میلیون تومانی بسته‌اند. البته پای بازیکنان خارجی نیز به لیگ ایران باز شده است که پرداخت دلاری دستمزد به آن‌ها موجب می‌شود تا برخی از آن‌ها دستمزدهای بیشتری نسبت به بازیکنان ایرانی بگیرند. همان‌گونه که در محافل ورزشی مطرح شده است، به غیر از ۷ بازیکن مشهور تیم ملی، سایر بازیکنان کمتر از ۵۰۰ میلیون تومان دستمزد می‌گیرند.

در سال‌های اخیر به اندازه‌ای هزینه تیم داری والیبال بالا رفته است که یکی از باشگاه‌های لیگ برتر اعلام کرده است که از هزینه ۲۰۰ میلیون تومانی در سال ۸۸، به هزینه ۵ میلیارد تومانی در سال ۹۲ رسیده است. رقمی که حتی با آن می‌توان یک تیم لیگ برتر در فوتبال را اداره کرد، همان‌طور که چند تیم لیگ برتر فوتبال با هزینه‌هایی مابین ۵ تا ۸ میلیارد تومان اداره می‌شوند. گران‌ترین مربیان ایرانی والیبال نیز حدود ۳۰۰ میلیون تومان دستمزد می‌گیرند، اما خولیو ولاسکو مربی سابق تیم ملی والیبال - که فصل جدیدی در والیبال ایران رقم زد - ماهیانه ۲۰ هزار یورو معادل ۸۰ میلیون تومان دستمزد می‌گرفت.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

موفقیت‌های تیم ملی والیبال در چند سال اخیر در عرصهٔ جهانی، یکی از زمینه‌های جدید اجتماعی در ایران را شکل داده است که شناخت ابعاد آن می‌تواند به سیاست‌گذاری فرهنگی و رسانه‌ای کشور کمک کند. این موفقیت‌ها تا حدود زیادی زمینه‌ساز احساس غرور ملی و میهن‌دوستی شده است که می‌تواند به گونه‌ای اصولی و با پرهیز از شعارزدگی مورد بهره‌برداری قرار گیرد. شناخت تحلیل‌ها و تفسیرها دربارهٔ موفقیت تیم ملی والیبال و ارائهٔ تفسیر مناسب دربارهٔ آن، می‌تواند در جهت‌دهی گفتمان حاکم بر توسعهٔ کشور اثرگذار باشد.

والیبال اولین ورزش گروهی است که ایران در آن موفقیت چشمگیری داشته است و می‌تواند به عنوان یک ورزش محبوب و مطلوب در محیط‌های آموزشی ارائه شود و همچنین نسل‌های بعدی این ورزش را شکل دهد. فضای عمومی فوتبال‌گریزی اخیر در میان جوانان، می‌تواند مورد بهره‌برداری مسئولان فرهنگی برای رهایی جامعه از آسیب‌های موجود در ورزش فوتبال شود، اگرچه باید دقت داشت که والیبال نخواهد توانست فوتبال را به طور کامل کنار بزند. از سوی دیگر توجه بیش از حد به این ورزش، می‌تواند پیامدهای دیگری همچون سرخوردگی در صورت شکست در آینده و یا تجاری شدن والیبال گردد. آن‌چنان‌که نشانه‌های این موضوع در قراردادهای بسیار سنگین والیبال‌یست‌ها در لیگ ایران مشاهده می‌شود.

مركز التطوير
تدريب استراتيجي